

The background of the cover is a painting of a Prague street scene. On the left is a prominent red building with several windows. To its right is a yellow building. A tall, dark tree stands on the right side of the frame. In the background, a church spire is visible against a light sky. The foreground shows a dark, reflective surface, possibly a river or a wet street, mirroring the buildings and the tree.

Mahfuza ZEYNALOVA
doktorka filosofie dějin

Praha v dílech ázerbájdžánského umělce

B. Mirzazade „Pražská scenérie“

Beyuk aga Mešadi ogly Mirzazade (1921-2007)

B. Mirzazade., „Most“

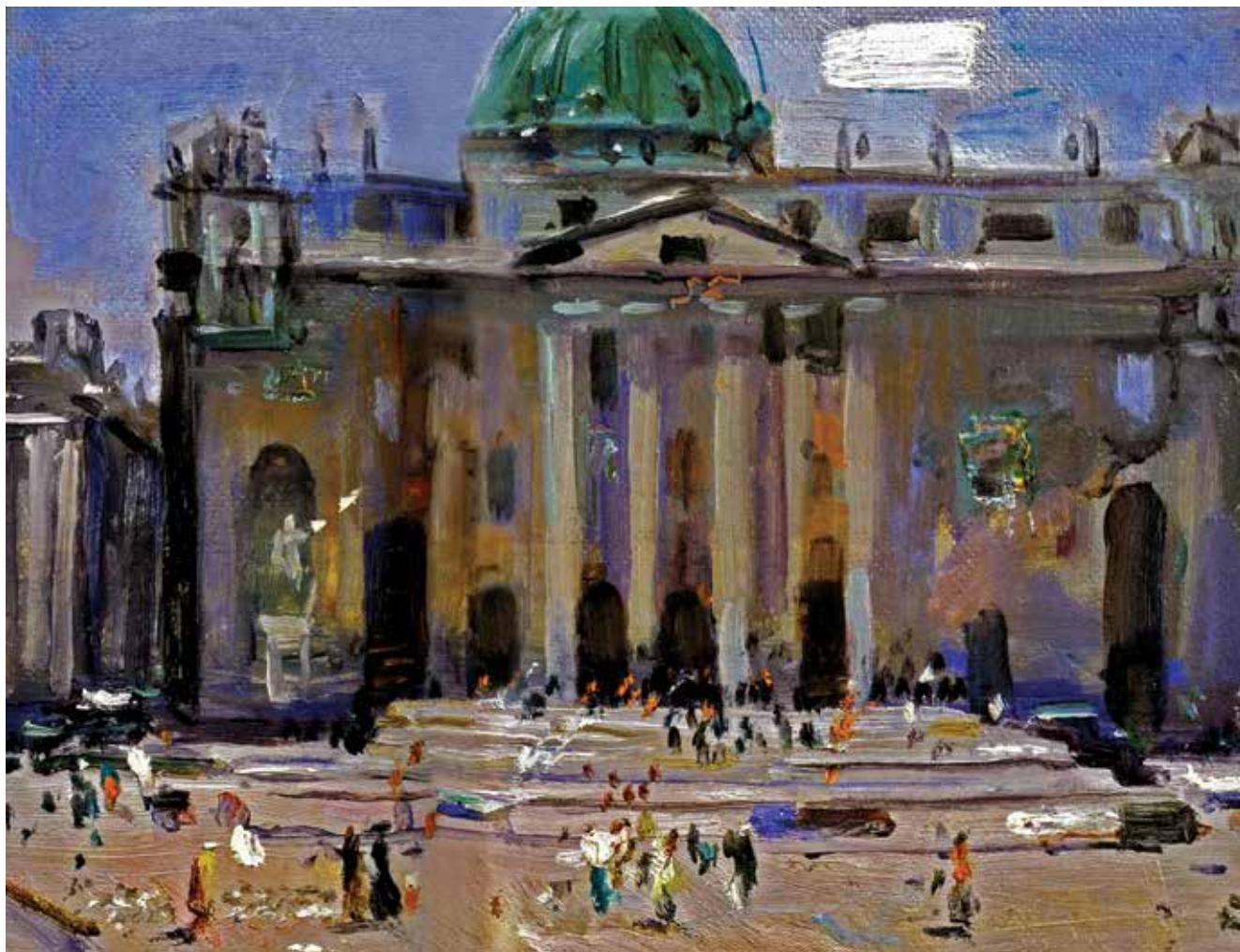

Při porovnání s ostatními evropskými městy je zřejmé, že ázerbájdžánští umělci 20. století ve svých dílech zobrazovali nejraději hlavní město České republiky – Prahu. Praha se svou řekou, starobylými domy, středověkými mosty, kouřovým mlžným oparem ostře kontrastovala se sluncem zalitým přímořským Baku, a právě tím se stávala ještě přitažlivější.

Mimořádné místo mezi ázerbájdžánskými umělci, kteří malovali Prahu, patří vynikajícímu ázerbájdžánskému malíři Beyuk agovi Mešadi ogly Mirzazademu (1921-2007).

Beyuk aga Mirzazade se narodil v roce 1921 ve starobylé části města Baku v prosté dělnické rodině. Jeho rodina byla poměrně velká, Beyuk aga byl nejstarším z devíti dětí. Otec částečně ztratil zrak v důsledku pracovního úrazu a chlapec musel pracovat, aby finančně rodině pomohl.

Beyuk aga obstojně kreslil a chlapci přátelé Muhtar Džafarov a Mikail Abdullajev (budoucí významní umělci), kteří tehdy studovali na Bakuské umělecké průmyslovce, jej přemluvili, aby své obrázky ukázal jejich učiteli Azimu Azimzademu. K tomu dlužno podotknout, že nejstarší ázerbájdžánský umělec Azim Azimzade se hrál velkou roli ve výuce celé plejády ázerbájdžánských umělců. Obrázky nakreslené perem podle skutečnosti se proslulému pedagogovi zalíbily, a tak byl Beyuk aga

B. Mirzazade. „Václavská ulice“

přijat na školu. Žáci z chudých rodin dostávali ve škole poukázky na stravu a oblečení, rovněž bezplatně dostávali barvy a malířské stojany. Rodiče chlapce podporovali, přičemž otec povzbuzoval syna k dosažení úspěchu. Studium v oboru divadelních dekorací umožňovalo budoucímu umělci seznamovat se s kulturním životem hlavního města.

V roce 1939 Beyuk aga Mirzazade ukončil studium průmyslovky a získal první zakázku. Z prvního honoráře, který mladý umělec obdržel, měla rodina velkou radost, ale tato radost neměla dlouhého trvání, protože matka, které bylo 41 let, zemřela na tuberkulózu.

Sen stát se profesionálním umělcem měl neočekávanou dohru: Beyuk aga odjel do Moskvy. Jak sám později říkal ve svých rozhovorech, jeho spontánní rozhodnutí bylo určitým dobrodružstvím, protože zkoušky se konaly v ruském jazyce, a on rusky vůbec neuměl. A ještě k tomu jeho obraz prezentovaný před zkušební komisí Moskevského uměleckého institutu byl namalován na tkanině od pytle od mouky.

Po příjezdu do Moskvy a po účasti na přijímacím řízení před zkušební komisí pochopil Beyuk aga tíživost

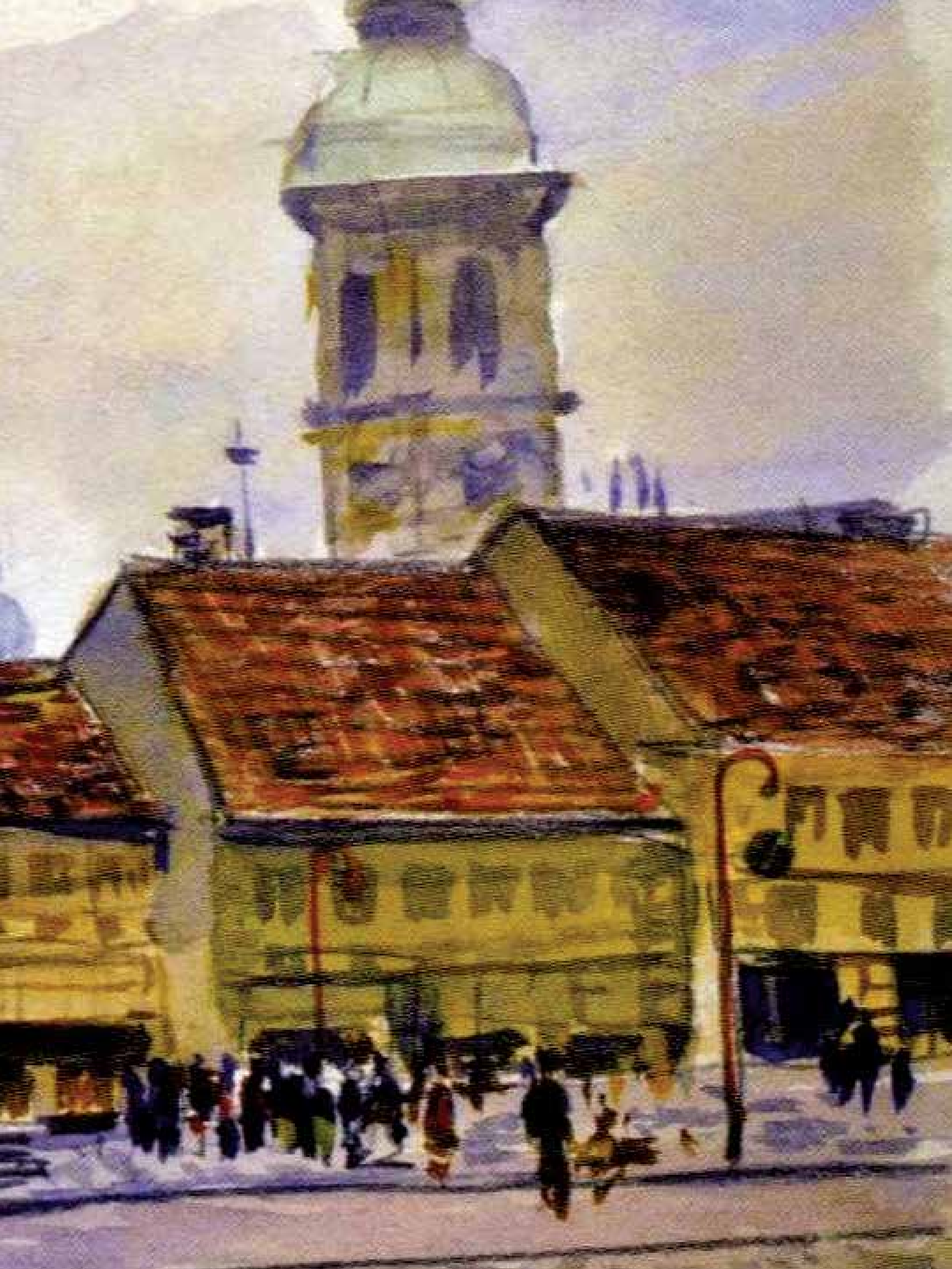
svoji situace a v zoufalství se chystal k návratu. Dověděl se však, že předložený obraz se moc zalíbil proslulému umělci, historiku umění a pedagogovi Igoru Grabarovi (1871-1960). V roce 1940 byl B. Mirzazade přijat ke studiu na Moskevském uměleckém institutu. Studoval u známého umělce Aristara Lentulova, ale v létě 1941 byl Sovětský svaz napaden Německem. Beyuk aga Mirzazade se vrátil do Baku, studoval na Ázerbájdžánské státní univerzitě kultury a umění a maloval agitační plakáty a obrazy s válečnou tematikou.

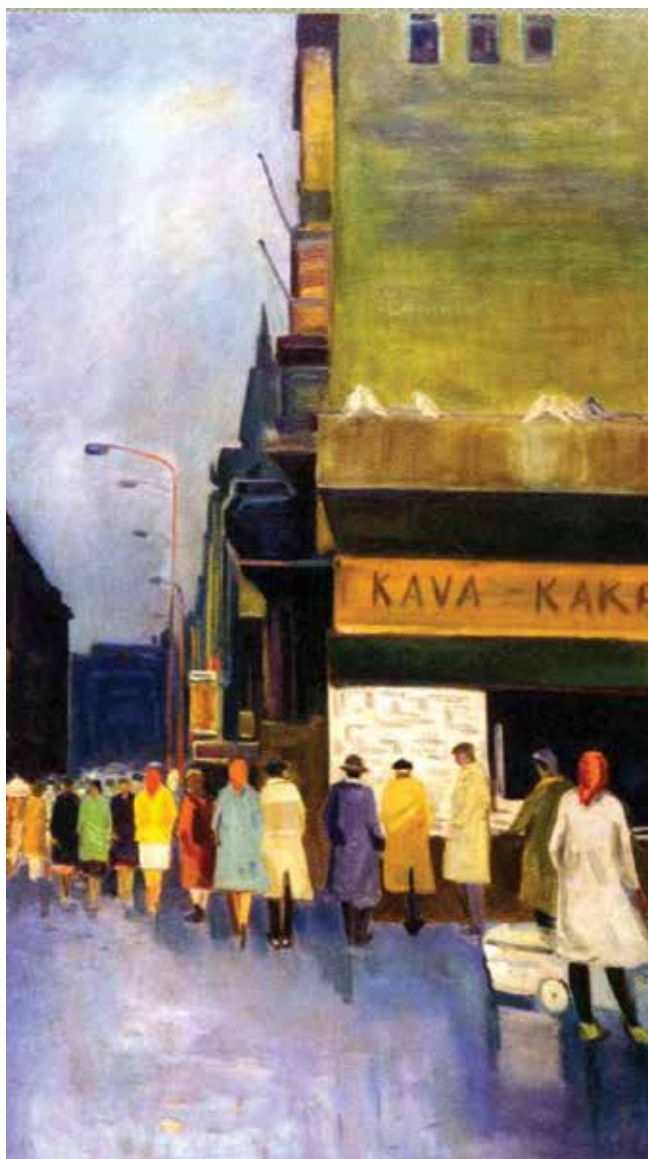
Po ukončení studia pracoval jako učitel na Bakuské umělecké průmyslovce a přitom dál maloval. Po válce se B. Mirzazade spolu se svými přáteli – umělci Mikailem Abdullajevem a Alim agou Mamedovem stal iniciátorem reorganizace vzdělávání v uměleckých oborech na ázerbájdžánských školách.

Beyuk aga Mirzazade založil portrétní galerii vynikajících osobností Ázerbájdžánu a zúčastnil se řady velkých výstav v Baku a v dalších městech SSSR. Začal jezdit na dlouhé tvůrčí cesty do zahraničí. Jednou z prvních byla tvůrčí cesta do Československa. Svým souborem obrazů s vyobrazením Prahy B. Mirzazade přesvědčil, že je

B. Mirzazade. „Praha“

B. Mirzazade. „Náměstí“

mistrem krajinomalby. Stejně úspěšnou byla i jeho cesta do Francie. Po návratu do Baku pracoval B. Mirzazade 11 let jako scénograf Divadla hudební komedie, kde vytvořil dekorace k 20 velkým divadelním inscenacím. Beyuk aga Mirzazade pracoval také jako vedoucí katedry na Ázerbájdžánské státní univerzitě kultury a umění a byl jmenován profesorem Ázerbájdžánské akademie výtvarných umění. Obdržel řadu vyznamenání Sovětského svazu, titul laureáta Státní ceny Ázerbájdžánu a titul Národní umělec Ázerbájdžánu.

Plátna vytvořená štětcem Beyuk agy Mirzazade působí silným emocionálním dojmem, vyznačují se vysokou profesionalitou a neopakovatelným národním kolorem.

Podle slov badatelů „Praha, město, které se svým charakterem diametrálně odlišovalo od rodného Baku,

a její návštěva v roce 1959 vyvolala u něj, mistra malby městské krajiny, silný umělecký prožitok“. A doopravdy, umělcova „pražská série“, která má mnoho různých forem, dokládá rozmanitými prostředky novou úroveň Beyuka agy Mirzazade jako umělce.

Obrazy, na nichž je použita technika olejomalby, či obrazy namalované akvarelem nebo tuší ukazují Prahu takovou, jakou ji viděl ázerbájdžánský umělec. Na obraze „Ulice v Praze“ vidíme jednu z širokých ulic a starobylé domy. Zlatistý odstín stěn, červené střechy, šedivé dlažební kostky se vzájemně doplňují a uchvacují návštěvníka Prahy. Na obrazech „Pražská scenerie“ a „Praha“ lze shlédnout obdobný a zároveň zcela odlišný námět. Působení úžasných gotických staveb, zlaté špičky chrámových věží a radnice jsou vystiženy sice realisticky, ale zároveň mají pohádkový nádech.

Na obraze „Pražská ulice“ jsou vyobrazeny staré domy a průchody, umělec znovu používá měkké barvy zlatistého odstínu. Divák je doslova vtažen do starého středověkého města. Moderní auta stojící vedle chodníku nejsou nijak v rozporu s celkovou atmosférou obrazu. Další práce, obraz „Praha“, znovu ukazuje uličky Starého města, tentokrát jsou na něm vidět i lidé. Tmavá masa chrámu na pozadí jen doplňuje celkovou kompozici obrazu. Umělec mistrovským způsobem vystihl kontrast mezi ulicí zalitou slunečními paprsky a černými stíny, které vrhají markýzy nad obchody.

V umělcově „pražské sérii“ má výlučné místo monumentální obraz „Václavská ulice“. Velkou část obrazu o velikosti 210 x 710 cm zabírá starobylá budova. Nehledě na svoji velikost, budova diváka nedeptá, nýbrž jej ohromuje monumentálností svojí konstrukce. Světlá barva náměstí, pestré oblečení procházejících se turistů, bílé skvrny holubů doplňují obraz, který znovu a znovu nutí diváka se do něj zahledět.

Umělec si zamiloval kouzlo staré Prahy. Obrazy, na nichž je vyobrazena nová moderní Praha, jsou v menšině. Na obraze „Náměstí“ vidíme moderní budovy, kavárny, pestrý život večerní Prahy. Zamračené počasí, deštníky a pláště lidí ani trochu nekazí pocit slavnostní nálady. Na černo-bílém obraze nakresleném tuší, který má název „Praha“ umělec vykreslil současný život na pozadí starobylých domů. Osobní auta, autobus, řada lamp namalovaná rozmazaně rychlými tahy jakoby vyjadřovala rytmus moderního života.

Věhlasné pražské mosty nemohly neupoutat umělce pozornost. Na obraze „Karlův most“ je namalován jeden z úchvatných symbolů Prahy. Sochy králů a světců podél zábradlí kompozičně doplňují celkový dojem obrazu. Starobylé památky na protilehlém břehu ztrácející se v měkkém perleťovém oparu jsou zobrazeny na plátně tak realisticky, až se tají dech. Obraz „Vltavský břeh“ má jinou kompozici. Velké věže Karlova mostu, oblouky namalované v tmavých tónech a jejich odraz

B. Mirzazade. „Karlův most“

na lesknoucí se hladině řeky ještě více zdůrazňují dojem monumentality. Na obraze „Most“ je zobrazen most z novější doby, po němž se rychle pohybují auta; mistrovsky jsou též namalovány stíny domů a oblouků. Na obraze „Pražská scenérie“ divák vidí budovy na protější straně řeky. Pestré syté barvy, jimiž jsou namalovány

B. Mirzazade. „Praha“

domy, stromy, listí, zrcadlení budov na hladině řeky navozují sváteční pocit, a přitom působí měkce a přívětivě.

Na obrazech „Pražské série“ je nápadná harmonická vyváženost barevné kompozice. Jak umělec nejednou zopakoval: „světlo a barva je pro umělce tvůrčím základem“. Umělec neochvějně zachovával princip jednoty, co se týče barvy a objemu, což umožnilo dodat obrazům „vzdušnost“. Z obrazů se tak šíří radost, rozechvění, laskavost.

Ačkoliv náměty umělcových obrazů nejsou na pohled nijak složité, udivuje nás malebný jas koloritu a zemitá materiálnost jeho tvůrčí umělecké formy. Obrazy naplněné lyrickými prožitky plnou měrou vyjadřují svéráznost umělcova individuálního stylu. Nikoliv náhodou se badatelé domnívají, že návštěva Prahy byla pro Beyuka agu stimulem pro jeho další tvorbu. ✨

Literatura

1. Корзухин А. Бейюкага Мирзазаде. Москва, 1980
2. Bəyükağa Mirzəzadə. Mətnin müəllifi Ş.Məlikova. Bakı, 2010
3. Картины, дарящие свет // «Азербайджанские известия», 8 июля 2006 года
4. «Работайте не покладая рук» // «Азербайджанские известия», 31 октября 2007 года